

Ganbarruetatik Araba euskaldunera

LIZUNDIA ASKONDO, Jose Luis

Euskaltzain osoa eta Gasteizko Toponimia egitasmoaren arduraduna

Patxi Uribarren Leturiaga euskaltzainari erantzunez, nik irakurritako bere lehen lanaren titulutik hartu dut, hots, lizentziaturako tesi txikitik: *Aramaioko **Gainbarruko** Toponimia*, hain zuzen. Baina, nola, hiru **Ganbarru**>**Gainbarru** toponimo ezagutzen ditudan, biokin zer ikusi dituztenak, hiruron deskribapenean ihardungo dut, Iparretik Hegoaldera.

Garai herriko Goierri auzoko alderdi bati **Ganbarru** deritzagu. Hain zuzen, alde horretan egin ditut nire idazlan asko eta hitzaldi hau hasi ere. Eta euskal onomastikan aurkitu dudan –eta urte askotan Euskaltzaindian ofizioz eta benefizioz onomastika asko landu behar izan dut– perlarik bitxiena Garaiko Erregistro Zibilean atzemandakoa izan da: MIREN ABERTZALE Gorrotxategi Leturiaga. Patxiren lehengusina propioa berau, aita herriko aguazila zen, oso abertzalea eta izen hori jarri zion alabari. Frankistak herriarekin jabetu zirenean, Patxiren osaba, Balentin, kargutik kendu eta kartzelara eta alabari, Burgosko Gobernu golpistaren 1938ko maiatzaren 18ko dekretuz (ikus 1. eranskina), beste milaka bezala, bai Euskal Herrian eta baita Katalunian izena, bortxaz, gaztelaniara itzuli zioten, baina erdizka MARIA. Erregistroko idazkari frankistak ez zuen jakin, edo jakin nahi, dena aldatzen, «María Patriota», alegia.

Garaiko **Ganbarrutik** Hegoalderantz, Aramaiorantz, abiatuz toponimo esanguratsu asko aurkituko genituzke bidean, Gerediagako Batzar Nagusien mendez mendetako kokalekua, batik bat, baina baita nire herriko Traña-Matiena auzoa ere, Patxiren anaia Xabier adiskide eta eskola lagunaren

bizilekua ere zenbait urtez. Aramaiora oinez joateko ibilbidea segituz, Atxarteko haitzartea igaroz Abadiñoko udal dermioko **Ganbarrua** zeharkatu dugu inoiz, Urkiolagirre (Urkiolamendi) eta Alluitz Aramaioko udalerriko eremuetara iristeko. Abadiñok hamar herrirekin egiten du muga, baina, kilometrorik gehien, Aramaiorekin, Arabarekin beraz. **Ganbarrutik** Polpoleko zelaira iritsiz gero, aukera bat baino gehiago ditugu, bat, Oletako elizatera joateko, ILADATZANZELAIA bi herrialdeen muga dagoen lekutik, Kondebasoetatik zehar. Hain zuzen Mitxelenari atentzioa eman zion toponimo bitxia izan zen, baita, Henrike Knörri ere (zoritxarrez biok ginen leku horretara joateko, baina, beti atzeratu eta atzeratu eta joan zitzaidan bertaratu gabe, nahiz eta aipatu, Pisan, 2002an, XXI ICOS, hots, «International Congress of Onomastic Sciences» delakoan irakurri zuen «Satznamen dans la toponymie du Pays Basque» izeneko txostenean). Bigarren aukera Abadiñoko **Ganbarrutik** Ipiztikuarritik (apezpiku-harri, omen) Gantzaga eta Etxaguen (Patxiren sorlekua) elizateetan Aramaioko **Ganbarrura**>**Gainbarrura** sartuz.

II

Zeren eta Patxiren asmoa, bere tesinaren lanekoa, hau bai zen: bere udalerriko bederatzi elizatek (anteiglesia), zortziren toponimia aztertzea, hots, Ebro isuriko Oleta salbu. Debarroko isuriko gainen barruko, **Gainbarruko**, alegia. 1974ko lana, beraz, ez lehen lana, baina bai garrantzitsuetan sar daitekeena. Eta, gaur, Aramaio haraneko, ez Aramaio konterri/udalerriko **Gainbarruan** gaudenez, hain zuzen, Ibarra izeneko elizate nagusiko San Martin parrokian, gel nadin une batetan eta labor bil dezadan Patxiren biografia eta euskalgintzan emandako xehetasun, pasadizu eta uzta.

Bi Etxaguen dira Araban, bata, Zigoitiko haranean eta bestea Aramaiokoan. Hemengo honetan jaio zen Patxi 1942 urriaren 31n. Etxaguen elizateko auzo eskolan egin zituen bere lehen ikasketak. Gero Zornotzako karmeldarren ikastetxean hasi zuen batxilergo txikia 1954-1956an –orduan-txe ezagutu nuen Patxi, bere anaia eta nire adiskide min Jabierrekin, beheko komentura joan ginen baten– gero, bere ikasketak Alesbesen, Etxanoko

Larrean, Markinan, Gasteizen, Bilboko Karmelon eta Deustuko Unibertsitatean jarraitu zituenak.

Izugarrizko zortea izan zuela aitortzen du, Juan Luis Goikoetxeak egin zion elkarriketa batean, lehen urteetatik euskara lantzeko aukera izan zuelako. Aukera hori aprobetxatzen jakin zuen. Horrela, teologiako ikasketak egiten ari zela GOGOZ aldizkaria jarri zuen abian, karmeldar ikasleen artean euskaltzaletasuna eta alfabetatzea bultzatzeko.

Euskal munduan sartzea, egoera anormala izan arren, normala suertatu zitzaion Patxiri Aita Santi Onaindia, Aita Lino Akesolo, Aita Migel Mari (Markinako bertso-egunak antolatzen zituena), Aita Luki, Aita Fidel, Aita Martin eta beste hainbat karmeldar idazle famatu, sermoilari bikain eta euskaltzale sutsuekin, batzuk kartzela eta desterrua jasandakoak diktadurako agintariengandik harreman zuzenak izatea. Beste euskal ordena batzuetan gertatzen zen bezala euskalkiekin ere harreman estua izateko aukera izan zuen, hain zuzen. Euskarazko eskoletan bi taldetan biltzen omen ziren: bizkaitar-arabarrak (Mendebaldekoak) eta giputz- nafarrak, horrek bere ama hizkera asko aberastuz.

Titulazio akademikoetan, teologia eta filologia erromanikoan lizenziatura, biak, Deustuan eta bietan tesia txikia euskaraz, garai hartan, oso gutxik, diktadorea bizi zela; Euskaltzaindiko «D» eta «B» titulazioak eta oposaketa publiko bidezko lehen itzultzaile ofiziala Bizkaiko Diputazioan (1983).

Euskararen aldeko jarduera nagusiak:

1. **Gogoz** aldizkaria abian jarri eta zuzentzea (1965ean); haurren ipuin unibertsalak ikastoletarako euskaratzea (1955-67).
2. Bilboko Karmelon mezak euskaraz jarri zirenean prestatzeko eta laguntzeko ardura hartu zuen, 1965tik gaur arte. Oraindik teologiako ikasle zela, 1966 urtetik Santutxuko gaueskoletan hasi zen euskara irakasten, eta euskalduntze-alfabetatze lan horretan jardun izan zuen 12 urtetan zehar. Santutxuko euskarako talde hori 1.000 ikasletik gorakoa izatera heldu zen. Ikastolako gurasoentzat euskarako eskolak bultzatzeaz gainera, berak eman zituen lehen aldiz udako euskarako ikastaro trinkoak.

3. Deustuko Irakasle Eskola ofizialean euskara abian jartzen (1976-1983).
4. Bizkaiko Foru Aldundian itzultzailea (1983-2007), oposizioz sartu zen lehena, euskara batua eta bizkaiera bikain igaroz. Geroztik foru administrazioan jubilatua arte izan dituen ardurak, beste administrazio arteko ordezkapen, aholkularitza euskararen teknikari gutxik gaindituko ditu Euskal Herrian.
5. Zenbait erakundetako kide edota aholkulari: **Arabako Kultura Batzordeko** 1971tik zenbait urtez; «**KLASIKOAK**» liburu-sortarako itzuli beharreko liburuak aukeratzeko batzorde kide, Pedro Migel Etxenike buru zelarik Hezkuntza eta Kultura sailburu zelako (1983-84); **Euskararen KONTSEILUAN** «Karmel» aldizkariaren ordezkaria; **EIE / Euskal Idazleen Elkarteko** kide 1983tik; **EIZIE / Euskal Itzultzaile, Zuzentzaile eta Interpretarien Elkarteko** kide 1988tik; hainbat hiztegi, elebakarrak nahiz elebidunak kaleratu dituen **BOS-TAK BAT** kultur elkarteko sortzailetarikoa da. Talde horrek burututako hainbat ikerketa-lanen zuzendari ere bai.
6. **Euskaltzaindian izandako harreman eta partaidetza:** euskaltzain urgazle izendatua izan zenetik (1971-09-24) hainbat bileretan izan da, batez ere Bilbon eta Araban egin direnetan. Hamaika Jardunaldi eta Biltzarretan parte hartu du; Lino Akesolo karmeldar urgazlearen eta Pedro Pujana arabar euskaltzain ohorezkoaren hilberri txostenak bereak dira; 1990an Arabako euskaltzain oso, ohorezko eta urgazleak prestatutako herrialde honi buruzko euskaltasunaren aldeko adierazpeneko partaide; Euskarako titulazioak emateko eraturako lantaldeko kide izan zen 1972an irakasle titulua Euskaltzaindiak sortu zuenean bertatik, baita.

Hizkuntza Akademia honetan batzorde ugaritan parte hartu du: *Irakaslegoa*, *Lexikologia Erizpideen Finkapena (LEF)*, *Onomastika*, *Alfabetatze-Euskalduntzea*, *Elebitasun Harremanak*, *Oinarrizko Euskara*. Une honetan bertan lau batzordetako kide da: Hiztegi Batuko Batzorde Ahaldunduan, Corpusekoan, Sustapenekoan eta Euskalkien Lantaldekoan kide eta Onomastikakoan aholkulari, beraz, erakundeari barru barrutik atxikia. Bestalde, Euskaltzaindiaren izenean epaimahaiko izan da, hain zuzen, itzultzaile eta

euskal teknikarien oposaketetan, Basaurin, Bilbon, Galdakaon, Gasteizen, Getxon eta Gipuzkoako Aldundian.

Euskaltzaindiarekiko atxikimendu sendoa aspaldikoa dela berma dezaket, hasi 60 hamarkadaren bukaeran Erribera kaleko egoitza zaharretik eta Plaza Barriko gaur egungo artio. Ezin ninteke xehetasunetan luza, tamalez, 70 eta 80 hamarkadetako Arbieta eta Elkano kaleetako egoitzetako lan-harreman eta ekintzetan. Juanjo Zearretak, bizirik balego, gustura azalduko lituzke baina hemen izango ditugu Rikardo Badiola, Juan Luis Goikoe-txea, Jon Aurre, Pello Telleria, Gotzon Aurrekoetxea, Luis Baraiazarra, Txomin Solabarrieta eta beste zenbait, Euskaltzaindiko langileak barne. Bere biobibliografiari erreparatzen badiozue, argi ikusten da erakunde akademikoarekin izan duen partaidetza leial eta oparoa.

IKER LANIK garrantzitsuenak aipatzearren lexikografian «Bostak Bat» taldeko kideekin zenbait datu-base (UZEI eta beste) eta 180 liburu aztertu hiztegitzako ikerketa baliagarri. Orobat, Lino Akesoloren lexikoaz, Azkueren hiztegiko hitz komunez, Oinarrizko Hizkuntza baliabideez (metodoak, haur-gaztetxoentzako hiztegiak), Bizkaiko hamahiru herritako grabaketez, euskal aditzaz (batua, bizkaiera, zuberera) egindako azterketa eta ikerketak.

IDAZLANEZ, Patxiren bibliografia oparoa bera aurkeztu genuenetik ezagutzen dute euskaltzain osoek. Gainontzeko: familiako, aramaioar, euskaltzain ohorezko eta urgazle, herri ordezkari, agintari eta adiskide ezin dizuet zerrenda luzea irakurri; gero, *EUSKERAn* argitaratuko da. Euskaltzaindian, *EUSKERA* Agerkari ofizialean, *IKER* bilduman idatzi du, ikus dezakezuen; «BOSTAK BAT» kultura taldean hiztegitzian partaide zuzena izan da; beste argitalpen solteetan ere idatzi du; baina, emaitzarik erraldoiena *KARMEL* aldizkarian atzemango duzue, hasi aldizkariaren bibliografia osoa (1931-2007) eta segi ikerketa, dibulgazio, itzultzaile eta lankidetzan lan eta abar (*Ikus* eranskina amaieran).

Uribarren euskaltzainak sehaskatik duen Aramaioko euskara, karmeldarren ordenan lehendabizi, baina, unibertsitatean, Euskaltzaindian, Foru Administrazioan, irakasle lanetan, hiztegitzian eta liburugintzan landu eta ondu du goiko mailaraino bibliografian nabarmentzen denez. Komenta-

rio esanguratsu batekin biribildu nahiko nuke kapitulu hau: Patxi, «*Euskal kulturgintza 60. hamarkadan*» izeneko nire sarreran hitzaldian aipatzen nuen euskalgintza belaunaldiko herri gizon bat dela, aurreko belaunaldiko pionero eta maisuen: San Martin, Mitxelena, Villasante, Satrustegi, Aresti eta abarren segidakoa. Jubilatuta izan arren, hurrengo belaunaldikoekin –euskal filologia lizentziaturez eta doktoradutzez ondo hornitutakoekin, batik bat– zubi egin eta eskuz esku, katea eten gabe, euskalgintzan lanean diharduena.

III

ARABA EUSKALDUNERA

Askori entzun diot topiko hau: «*Arabaren euskaldungoaren berezko eremua Aramaioko eremura mugatzen da. Egia da, gaur egun, hiriburuan -eremu erdaldunean noski- euskaldun ugari bizi direla baina gehienak giputzak direla eta gero euskaldun berri mordo bat*». Topiko horren aurrean behin baino gehiagotan haserretu naiz eta neure bizipen, lekukotasun edo ikerketak azaldu dizkiet bati baino gehiagori, gezurtatuz edo argituz Arabako euskal eremu garaikidea, XX. mendekoa, Aramaioko Gainbarrua baino zerbait gehiago dela. Labur bilduz aipa ditzadan:

Bermeo-Lekeitio-Ondarroa portuetatik, Erdi Arotik dokumentatuta dagoen bidea, Durango-Gasteiz errepidetik abiatzen bagara, Arabako euskararen iparralderen dagoen etxea, errepede horren ibaiaren bestaldean dugu: Itzagabbarri. Arabako euskara egiten dute. Zeren eta Aramaioko Gainbarruko euskara Mendebaldeko euskara bada ere, Kandido Izagirre euskaltzain urgazle zenak esango zuen bezala «*leintzitarra*» da, Arrasatekoa bezala, Amaitermin auzokoa da, geografikoki, Itzagabbarri, baina Arabako probintziakoa. Administratiboki Durangaldeko eta Arratiako, Amaitermin. Otxandio eta Ubideko euskarak ere, Arabakotzat jotzen dira, Oleta eta Legutiokoen kide.

Oleta Arabako eremu euskaldunean dagoenik inork ezin du ukatu. Esker-rak bertako seme eta euskaltzain ohorezko Pedro Pujanari elizateko hizkera

ondo ezagutzen dugu. Baina gure gaurko xedea ez da hori, eremuaren euskalduntasuna baizik. Arestian aipaturiko topiko eta ezjakintasunaren lekuko, hara zer gertatu zitzaidan Bilbon, Euskadiko «Comisiones Obreras» en egoitzaren inaugurazioan. Espainiako CCOOko Idazkari Nagusi Antonio Gutierrez eta han gonbidatuoi ongi-etorria euskaraz eta erdaraz egin zigun Santi Bengoa Euskadiko Idazkari Nagusi oletarrak. Ekitaldi ostean donostiar parlamentari batek eta historialari bilbotar batek, biak batera:

- *Bengoa ez al da ba arabarra?*
- *Bai, arabarra da eta Arabako euskararen hitz egin du.*

Uste zuten gasteiztar euskaldun berri bat zela, hiriburuan bizi baita, eta mendebal euskararen mintzatukeran bizkaitar euskaldun zahar bat zela. Araba herrialdearen geolinguistika garaikidearen leziotxo bat eman nien biei, bai, Santi Bengoa haurtzarotik arabar euskaldun bat zela eta dela. Beste behin, Arabako Batzar Nagusietan H. Knörr, Manu Ruiz Urrestarazu eta hirurok, foru erakundearen euskararekiko ikerketa-eraso baten ondorioz agerraldi bat egin genuen –Andres Urrutiak, idatziz bidali zuen bere txostena– eta nire txostenaren hasieran Arabako euskararen egiten saiatu nintzenez, amaieran, *Correoko* kazetari bat hurbildu zitzaidan, elkarriketa bat eskatuz:

«Bihar edo etzi, posible nuke, zuri elkarriketa bat egitea? prest nengoke Durangoraino joateko». «Ez, bide erdi egingo dugu, Araba partean egingo dugu».

Oletako Herriko tabernan bildu ginen eta hauxe adierazi nion:

«Oletak Araban seiehun urte dirau, Arabako Errioxak baino gehiago. Eta Oleta, izango da, seguru asko, Arabako Administrazio Bartzorde (kontzeju-elizate) %100 euskaldun bakarra».

Bistan da, Gasteiztik kanpoko euskal eremuaz zuen topikoa erori zitzaiola. Azkenik, oraintsu, *Euskadi* Irratian elkarriketa bat egin zioten Mainer Unda kirolari olinpikoari eta hain natural euskaraz egiten zuena Oletako arabar bat zela ez ziren ohartu, entzule gehienak ere ez, seguru asko.

Legutioko Udalerriak zazpi kontzeju ditu. Euskalduntasuna, ondo kostata gorde du. Lau aipamen horretaz:

1. 1965ean antolatu genuen Durangon lehen Euskal Liburu eta Disko Azoka eta bi liburu sinbolikoki saritu, erdarazkoetan, *Sociología y Pastoral de la Diócesis de Vitoria* zen. Liburu hau ikerketa baten ondorioa zen, zeinetan Legutioko parrokoak aitortzen zuen elizan aitortza gehiago egiten zirela euskaraz, erdaraz baino. Zehaztu behar da 60 hamarkadan ez zela euskaraz ezer egiten, ez sermoirik ez beste, gaztelaniaz dena eta, argi dezadan, jakin nuela erretorea ez zela abertzalea, leinztar karlista ideologikoa, erregimenekoa, beraz. Lehen aipaturiko Batzar Nagusietan bota nuen hori Amando de Miguel soziologoa gezurtatzeko eta lekukotzeko, Legution, gerra ostean, euskarak jasan-dako zapalkuntza nabarmentzeko, alegia, administrazio, eskola eta elizatik, hots, eremu publiko guztietatik ezabatuta, katakunbetan, konfesionariotan bakarrik zutela billerlarrek bere mintzaira propioa egiteko aukera.
2. 1950 hamarkadan Elosuko errotariak, urtegiak bere etxaldea itoko zuen bezperetan nire aititari idi pareta saldu zion eta, ni, mutikoa, berarekin joan nintzen, gogoan dut errotakoen samina eta nola euskaraz berba egiten zuten.
3. 1969 edo 1970ko ekainaren 13an, San Antonio erromes egun famatua Urkiolan. Bertan, urtero bezala, ahari feria berezia –iaz ere ikusi nuen– herriko albaitariarekin nengoen eta eskatu zidan furgoneta batetik aharriak jaisten zebiltzanei esateko Bizkaian epidemia bategatik debekatuta zeudela feriak. Hurbildu nintzen, gipuzkoarrak izango zirelakoan eta euskaraz hitz egin nien. Konturatu nintzen hizkeraz ez zirela giputzak, arabarrak baizik:

«Urrunagakoak gara. Gure artean euskara gutxi egiten dogu, baina, jakin badakigu».

Kontura gaitezen Urrunaga, Legutiotik hegoaldera dagoen herrixka dela, Gasteiztik dozena bat kilometrora egongo da. Seguru asko, Txomin Jakakortajarena apaiz euskaltzale berastegierra, gerra arte, bertan ego-teak, lagunduko zuela herri honetan euskarari eusteko.

4. Duela hamar bat urte hil dira Urbina herrixkako azken euskaldun zaharrak, Gasteiz udalerriko mugatik kilometro bi eskasera, Arabako Lautadan, euskararen eremu garaikidea, beraz.

Ubarrundia Udalerriko bost herrik udalerrri bat osatzen zuten gerra ostean, Arratzuarekin bilarazi arte. Beste sei, ordea, antzinatek Gasteizek bereganatu zituen Ubarrundiako beste sei herriren ikerketa toponimikoa bukatzen ari gara une honetan Elena Martinez de Madina, Roberto Gonzalez de Viñaspre eta hirurok, hain zuzen Gasteiz Udalerrri erraldoiko (277 km²) hirugarren liburukia argitaratzea prestatzeko. Bildutako 33.000 toponimo erregistrotik 1.370 hautatu ditugu. Ondorioz esan nezake, %80 leku-izenetik gora zeharo euskaldunak direla eta kenduko bagenu 1870. geroztik agertu berri direnak, portzentaia ehunetik ehunera hurbilduko litzateke. Beraz, sei herri horiek: *Gamarranagusia*, *Gamarragutxia*, *Erretana*, *Amarita*, *Miñao* eta *Miñaogoi*en euskal eremuan izango ziren XIX. mendean amaieran eta, ia seguru, XX. mendean hasieran *Miñao Urbinatik* bi kilometro eskasera baitago. Gai hau hobeto garatzeko asmoa dut liburuki horren sarreran, hiriburuaren aterainoko (*Portal de Gamarra*) euskalduntasunaren froga gisa.

Arabako herrialde honek, Gipuzkoak ez bezala eta Bizkaiak baino gehiago, hiriburuaren makrozefalia jasan du, zerbitzu guztiak zentralizatuz. Ondorioz, XIX. mendean auzitegi alderdi edo partido judizialak sortu zirenean, Frantziako «*arrondissement*» delakoen antzera, Araban bost jarri ziren: *Gasteiz*, *Amurrio*, *Guardia*, *Añana-Gesaltza* eta *Agurain*. Azken biok Gasteizen zentralismo erraldoiak irentsi zituen aspaldi eta Guardia, duela hamabost bat urte. Esango didazue zertan dakardan gai hau hona. Ba hara: 1841. urtean, Aguraingo 1. mailako Auzitegiko akta liburuan agertzen denez, epailegaz gain sei funtzionari agertzen dira, bat «Intérprete, Ignacio Aristimuño» izenekoa. Elebitasun ofizialik ez zegoenez, horrek argi eta garbi hau erakusten du, Aguraingo eskualde hartan elebakarrak zeudela. 1848ko Arabako mapari begiratzen badiogu, Aguraingo auzitegi alderdiak ekialdeko Lautada osoa eta Kanpezu kuadrilaren iparraldea hartzen zuen. Hara hor, aspalditik erdararen eremuan kokatzen genuen eskualde horretan euskaldun hutsak bizi ziren froga argia, itzultzaile funtzionaria zuela XIX. mendean erdian. Ikerketa sakonago baten ondorioz

datu zehatzagoak aterako lirateke eta, seguru asko, herri baten baino gehiago, oraindik XX. mendearen hasieran bertako euskaldunak aurkituko lirateke.

Gauza jakina da, bestalde, XX. mendean euskaraz egiten zela, beraz, gure historia garaikidean, *Zigoitia* haranean eta R.M. Azkuek bizirik zeuden hizkak bildu zituela bere Hiztegi erraldoi famatuan *Bzig* ezaugarriarekin. Oraindik, Gerra ostean, euskaldun zahar banaka bat *Sanpedro-Gorostitza* auzoan entzuna dugu.

IV

ONDORIO ZENBAIT

Azkenik, zenbait ondorio atera nahi nituzke:

- Gure hizkuntza propioaren geolinguistika ikuspegitik Arabaren euskal eremu garaikidea ez dela hain txikia.
- Euskara Normalizatzeko Oinarrizko Legeak ez duela inoiz lurralde historikorik aipatzen, zonaldea/eskualdea baizik. Ondorioz, Administrazio orok beharko zuketean eta lukete hori kontuan izan, adibidez, Hezkuntza Sailak, Osakidetzak, Eustatek, foru sailek eta beste erakunde publikoek.
- Soziolinguistika ikuspegitik hizkuntza normalizazio plangintzetan ez zaio erreparatu euskararen galera historikoan, txosten honetan aipaturiko Arabaren eremu euskaldun garaikideak, zer rol edo eginkizun joka zezakeen. Eskualdearen lidergoa, aramaiorrei tokatzen zitzaizuen/zai-zue, udalerrri hau delako indartsuena.
- Alde horretatik, Patxi Uribarren Aramaioko arabarra euskaltzain oso proposatu genuenean, faktore horiek ere kontuan izan genituen. Eta hizkuntzaren normalizazioan, ene ustez, Arabako euskal eremu garaikide hau, gehiago ikertu behar zen, Euskaltzaindian bertan ere. Aspaldi adierazi nuen Euskal Hizkeren Hizkuntza Atlasean ez zela zuzena Araban, Aramaioko Gainbarru honetan bakarrik ikerketa egitea, baita Oletan eta Legution ere. Orobat, estandarizazio prozesuaren

ildo estrategikoan, bertako euskalkia jagon ere, ez bakarrik Bizkaiko Jaurerrikoa.

- Amaitzeko, horrek ez du kentzen, alderantziz baizik, hiriburuan jokatzen duela euskarak bere etorkizun nagusia, bai normalizazio soziolinguistikoa eta ikerketan. Zeren eta geroago eta hobeto hornituago baitugu hiriburua, bai demolinguistika ikuspegitik, baita irakaskuntza maila desberdinetan, Euskal Herriko Unibertsitatearen Filologia Fakultatean, bereziki. Ez bakarrik, geroago eta gehiago, sortzez arabarrak direnez hornitua, beste euskal herrialdeetatik joandakoak ere, tartean, Euskaltzaindiari dagokionez lau euskaltzain oso eta bederatziz urgazle bizi baitira Araban. Baina, gaur eta hemen, euskararen eremu garaikide hau jagonez.

* * *

ERANSKINA

Izen-deiturak: PATXI URIBARREN LETURIAGA

Jaioterria: ETXAGUEN – ARAMAIO (ARABA)

Jaioteguna: 1942-XII-31

1. Ikasketak

- **Lehen urratsak:** auzoan bertan.
- **Batxilergo txikia-1/2:** 1954-1956 (lehen bi mailak) Zornotzan. 1957-1959 (azken hiru mailak) Nafarroako Alesbesen
- **Batxilergo nagusia:** 1961-1962: Markinan
- **Filosofia-Teologia:** (7 urte) Gasteizeko eta Bilboko Karmeldarren etxeetan. Azken bi urteak Deustuko Teologia Fakultatean, **Teologian lizentziatura (1969)** lortuz.
- **Linguistika erromanikoa** Deustuko Unibertsitatean **(1969-1974)** lizentziatura eskuratu.
- **Linguistikako zenbait alor euskaraz** UEU-n hainbat urtetan zehar.
- **Teologia (1969) eta linguistika (1974)** alorretako lizentziaturetarako **bi lanak (tesi txikiak)** euskaraz.

2. Euskarako ikasketak

- **Alfabetatzea 1/2:** Zornotzan, astean hiru ordu, eta Alesbesen astean bi ordu, gainerako ikasleek marrazki-lanak edota eskulanak ikasten zituzten bitartean.
- **Alfabetatzea 3:** Markinan, eskola-orduen barruan, ikasle euskaldunek lau ordu euskaraz, gainerakoek grekoa ikasten zuten bitartean. Hemen idatzi zituen lehen bi idazkiak euskaraz, bata, *Karmel* aldizkarirako, eta, bestea, ikaskideen aurrean irakurtzeko.
- **Alfabetatzea 4:** Begoñan, Teologia-garaian eskola orduetatik kanpo. Hemen euskal taldeko ikasleek GOGOZ aldizkaria jarri zuten abian. Garai horretan bi sari lortu zituen: Olerki-saria Iruñeko lore-jokoetan (1966?) eta Prosa-saria Zornotzako lore-jokoetan *Karmeldarrak euskal literaturan* (1967) lanarekin.
- **Alfabetatzea 5:** *Euskerazaleak* taldeak antolatutako alfabetatze ikastaroetan. Diploma jaso zuen Eusebio Erkiaga jaunaren eskutik.
- **Sakontze lana:** Udako Euskal Unibertsitatean, linguistikako gaiak euskaraz jorratuz. Hiru urtetan irakasle-lanetan ere jardun izan zuen «D» eta «B» mailetarako ikastaroetan nahiz linguistika alorrean.

3. Titulazio akademikoak

- **Teologia-lizentziatura:** tesi txikia euskaraz
- **Linguistika-lizentziatura:** tesi txikia euskaraz (Aramaioko toponimia-ri buruz)
- **Euskaltzaindiko «D» eta «B» titulazioak** (1972-III-9)
- **Oposaketa publiko bidezko itzultzaile ofiziala Bizkaiko Aldundian** (1983)

4. Euskararen aldeko jarduerak: (1966-1980)

1. **Gogoz aldizkaria** abian jarri eta zuzentzea (1965-1968).
2. **Ipuinak euskaratzea:** Teologia garaian, ikastoletarako irakurgaiak (haurren ipuin unibertsalak) euskaratu zituen ikasle taldeko kide izan zen (1966-1967).

3. **Karmelon (Bilbo) euskal meza abian jarri zenean (1964-1965)** mezako iruzkin/otoitz/oharrak euskaraz prestatzeko ardura izan zuen. Geroago, apaiz egin ondoren, euskal mezaren ardura nagusia izan du gaur arte.
4. **Alfabetatze-euskalduntze lanak:** Santutxuko gaueskolak sortu ondoren (1966) lehen urtetik bultzatzaile eta arduradun izan zen 1980ra arte. Gaueskola horiek garrantzi handikoak izan ziren, 1974-1975 ikasturtean 1.000 ikasletik gora biltzea lortu zutelarik: eskola horiek, ikasleei aukerak emateko, goizko lehen orduan, bazkalostean eta arrasti/gauean ematen ziren. Bertan burututako lana:
 - Gelak eta irakasleak lortzea, prestatzea nahiz lankidetzan talde desberdinen arteko koordinazioa bideratzea.
 - Euskararen irakaskuntza hobetzeko materiala prestatzea, eta metodoak berriztatzea bultzatzea (*Euskalduntzen* prestatu zen).
 - Euskal Herriko udako lehen ikastaro trinkoak abian jarri zituen, beraietan irakasle-lanetan jardunez (Arratian, Markinan, Aramaion, Arrazolan).
 - Alfabetatzen zirenak nahiz euskalduntzen zirenak ikaste-prozesua bukatu ondoren irakasle bihurtzeko ikastaroak antolatzea
 - Bilbo eta inguruko beste gune batzuetan adinekoentzako eskolak ezartzea bultzatzea (Bolueta, Zurbarranberrin, Galdakaon, Basaurin...)
 - Adinaren ondorioz ikastolara joaterik ez zuten haurrentzat euskalduntzeko eskolak antolatzea.. Hauentzat udako ikastaro proposak antolatu ziren Markinan.
 - Ikastolako gurasoak euskalduntzeko eskolak jartzea, 300 guraso baino gehiago ibili zirelarik euskara ikastean.
 - **Euskara ikastetxe eta eskoletara eramateko batzordeko kide izanik**, inguruko ikastetxeetan, hasieratan orduz kanpo, euskara abian jartzeko lanetan jardun izan zuen.
 - **Karmelo parrokia sortu ondoren**, kultura alorreko arduradun izanik, gazte taldea, batez ere *Gaztedi* dantza-taldea euskalduntzeko bideak jartzen ere saiatu zen, orduko gazte gehienak euskaldun direlarik.

5. Deustuko Irakasle Eskolan euskara abian jartzen: (1976-1983)

Bertara Euskaltzaindiak eskatuta joan zen. Honako hauek bideratu zituen:

– 1976-1977 ikasturtean:

- **Lehen urratsa:** euskara ikasi nahi zutenei eskola-orduz kanpo nahiz eskola orduen artean eskolak eskaintzea izan zen, irakasle gehienak Unibertsitateko EKB-ko kideak izan zirelarik.
- **Programazioa:** Aita Villasante euskaltzainburuarekin batera erretorearekin elkarrizketatu ondoren, euskal filologia ezartzeko programa prestatzeko ardura hartu zuen; abian jarri zen Salamancan ari zen Koldo Mitxelena jaunaren oniritzia jaso ondoren.

– **1977-1978 ikasturtea: irakasleak kontratatzea:** euskalduntze-planak aurrera eramateko lau irakasle kontratatu zituen unibertsitateak mehezimenduzko ageriko deialdia eginez. Epaimahaiburu Koldo Mitxelena izan zen..

– **1978-1979 ikasturtea:** abian jarri ziren **euskal filologia** eta **euskal adarrak**, euskaldun ikasleei ikasketak euskaraz era ofizialean egiteko aukera eskainiz. Gainerako ikasleentzat (aurreko kurtsuotakoei) euskara eskola-orduen barruan jartzea lortu zuten, horretarako zenbait irakasle lizentziatu kontratatu zirelarik.

– **Ikastaro trinkoak (1976-1982):** euskal irakasleen premia oso gorria izanik, urte guzti horietan udako ikastaro trinkoak prestatu zituen euskaldunentzat, euskarako titulua lor zezaten eta goi-mailetako erdaldunek beren ikasketa-prozesua burutu zezaten. Ikastaro horien antolatzailerik, arduradun eta irakasle (beste zenbaitekin batera) izan zen. Horretarako Hezkuntza Zientzien Institutuaren (HEZI) laguntza oparo jaso zuten. Udako ikastaro trinko horietan 400 ikaslek baino gehiago parte hartu zuten. Gehienak Aramaioko Etxaguen auzoan eman ziren.

– **Irakasle Eskolan irakatsi zituen gaiak:** *Alfabetatzen I/II* (idazkera eta abar), *Dialektologia* eta *Morfosintaxia*. Ikastaro trinkoetan: hizkuntza ariketak ere bai, horretarako ariketa-sorta handi bat prestatua baitzuten. Gainerako gaietarako pertsona gaituak ekartzen ziren.

6. Itzultze-lanetan Bizkaiko Foru Aldundian: 1983-2007

Itzultzaileari berezkoak zaizkion eguneroko lanez gainera hauek burutu izan ditu:

- **Jose Maria Makua diputatu nagusiak eskaturik**, euskarak Aldundian zuen egoera aztertu, eta txosten bat prestatu zuen Kontseilurako, euskarari idatzizko harremanetan nahiz ahozkoetan benetako lekua egiteko bideak proposatuz. Ondorioz, *Aldizkari Ofiziala* euskaratzeko bideak jarri ziren berehala; urte bi beranduago funtzionarioen euskalduntzea bideratzeko teknikariak ekarri ziren HABE-tik.
- **Itzultzaile berriak hartzeko proiektua eta azterketetarako programa prestatu zuen**. Programa hori, geroago, hainbat itzultzaile-oposaketetan erabilia izan da, esaterako Nafarroako gobernurako egin ziren oposaketetan.
- **Toponimia alorrean aholkularitza eskaini izan die alorreko teknikari**, besteak beste Aldundiak Euskaltzaindiko onomastika batzordearen laguntza onartua izatea lortuz. Horren emaitza ditugu *Bizkaiko mapa* berria, Urkiola, Gorbeia eta Urdaibaiko Parkeetarako eginiko zenbait mapa, ibilbide, kartel eta abar.
- **Bizkaiko Aldundiaren ordezkari** izan da hainbat urtetan Eusko Jaurlaritzak eratutako Toponimia batzordean.
- **Herri Erakunde desberdinen artean Nekazaritzako hiztegia egin zenean**, Bizkaiko Aldundiko Nekazaritza Saileko teknikari alfabetatuen arteko koordinazio lana burutu zuen.
- **Aldundiaren izenean itzultzaile eta euskal teknikarien zenbait epaimahai ofizialetan parte hartu izan du**, erakunde barruko zenbait azterketetan nahiz kanpokoetan: Getxon, Eusko Jaurlaritzan,...
- **Aldundiak argitaratutako zenbait argitalpenen zuzentzaile ere izan da**, batez ere Nekazaritza Sailekoena: *Erlazaintzarako oinarrizko ezaguerak*, *Bizkaiko Mendiak*, *Santropoko Zingira*, *Pagoa*...
- **Langileen zenbait txosten publikoren prestatzailea ere izan da**, hala nola, *Korrika* egintzaren alde prentsan argitaratutako idazkiena.

7. Zenbait erakundetako kide edo aholkulari

- **Arabako Kultura Batzordeko kide, 1971eko udazkenean izendatu-ta**, hainbat urtetan zehar, honako hauetan jardunez:
 - Aramaioko ikastola ofizial bihurtzeko lanetan nahiz Araban sortzen ari ziren ikastolen aldeko jardunetan.
 - 1974-1975 ikasturtean zehar, Aramaioko toponimia-lanaren argital-pena prestatzen. Azkenean ez zen argitaratu, politika mailan izan-dako aldaketen ondorioz.
 - 1976an toponimia biltzeko programa jarri zuen abian, Deustuko ikasle batzuekin Agurain ingurukoa biltzea antolatuz.
- **«KLASIKOAK» liburu-sortarako itzuli beharreko liburuak aukera-tzeko sortutako batzordeko kide izan**, Pedro Migel Etxenike buru eta Xabier Mendiguren idazkari zirelarik, «KLASIKOAK» liburu-sortako lehen ehun liburuen aukeraketan parte hartuz.
- **Euskararen «KONTSEILUA» lanean**, *Euskararen Unibertsoari buruzko jardunaldietan* parte hartu. **Estatutuak zehazteko batzordeko kide** izendatu zuten eta bertan jardun izan du 1998an sortu zenetik *KARMEL* aldizkariaren ordezkari-lanetan.
- **EIE / Euskal Idazleen Elkarteko kidea da**. Elkartea 1982ko udazke-nean sortua izan ondoren, idazleoi egin zitzaien deialdiari erantzunez, bertako kide egin zen 1983ko martxoaren 21ean.
- **EIZIE / Euskal Itzultzaile, Zuzentzaile eta Interpretarien Elkarteko kidea da**. Elkartea 1987an sortu ondoren, itzultzaileei eginiko deialdi-ari erantzunez, bertako kide egin zen 1988ko urtarrilaren 18an.
- **«Bostak Bat» kultur elkarteko sortzailetariko kidea da**: Euskal-tzaindiko «D» eta «B» tituluetarako ikastaroak jendeari (berezi-ki ikastoletako irakasleei) eskaintzen zenbat urte egin ondoren, hiz-tegien proiektu berria abian jarri zuen irakasle-taldeko kide sor-tzailea da. Aurrerantzean, *Bostak Bat lantaldean* jardun izan du la-nean. Taldeak burutako izan dituen hainbat ikerketa-lanen zuzendari izan da.

8. Euskaltzaindiarekin izandako harremanak labor bilduta

Euskaltzaindikoko urgazle izendatua izan zenetik (1971-IX-24):

- **Hileroko aktetan ageri denez** hainbat bileretan izan da, batez ere Bilbon eta Araban egin direnetan. Aldundian lanean hasi zenetik ezin izan du, nonbait, Donostiara joan, Aldundiko lan-ordutegi estuaren ondorioz.
- **Hainbat jardunalditan ere parte hartu izan du.** Hala agertzen da aktetan: Elgoibarren (1973-I-28); Arrasaten (1973-VI-21); Bergaran (1978-IX-7); Arrasaten (1979-XII-20); Donaixti-Ibarren, -dialektologia- (1982-IV-18); Markinan, -atlas linguistikorako biltze-batzordea- (1983-IX-25); Gasteizen, -dialektologia- (1985-I-25); Plentzian -hitz-elkarketa- (1987-I-31); Deban -onomastika-; Oñatin (1993-X-1) *Ohiz kanpoko batzarrea Euskaltzaindiaren 75. urteurreneko ospakizumen Hasiera ekitaldian*; Leioan (1994-X-3/7); Bilbon (2001-IX-17/19an) *Euskaltzaindiaren Nazioarteko XV. biltzarrean...*
- **Hainbat euskaltzainen sarrera-ekitaldietan, hiletetan, hilberri-txostenak irakurri izan direnetan** (Lino Akesolorena eta Pedro Pujanarena bereak dira) parte hartu izan du, nahiz bestelako egintza konkreturen baterako eskabidea egin zaionean; esaterako, 1990ko azaroaren 8an, *Arabako euskaltzain oso, ohorezko eta urgazleek Euskaltzaindiaren Jagon Sailarekin egin zuten adierazpenean...*
- **Zenbait batzordetan parte hartu izan du**, batzordekide lanetan edota aholkulari lanetan: *Irakasleria, Lexikologia, Onomastika, LEF...*
- **Euskarako titulazioak emateko eratutako lantaldeko kide izan zen hainbat urtetan.** 1972ko ekainaren 30ean Alfabetatze Batzordearen Oinarrri Arauak onartu eta gero irakasle titulua eskuratu ondoren, Euskaltzaindikoko «D» eta «B» titulueterako epaimahaiko kide lanetan aritu zen urteetan zehar, jardun hori Eusko Jaurlaritzaren esku utzi zen arte.
- **Euskaltzaindiaren izenean epaimahaiko ere izan da behin baino gehiagotan**, itzultzaile eta euskal teknikarien oposaketetan: Basaurin, Getxon, Bilbon, Gasteizen, Galdakaon, Gipuzkoako Aldundian...
- **Euskaltzaindiak hizkuntzen irakaskuntza eta oinarrizko euskara aztertze**ko Imanol Berriatua gidari zela Israelera egindako bidaian ere parte hartu zuen.

9. Ikerlanak (garrantzitsuenak)

- **Elizkizunetarako irakurgai-liburuen ikerketa (1984):** eliz liburuen Bizkaiko, Gipuzkoa/Nafarroako eta Iparraldeko bertsioetan bat datozen hitzen zein ezberdinen berri zehatzak jakiteko.
- «**Bostak Bat**» taldeko kideekin batera, zenbait asteburutan **UZEI-ko datu-baseko lexikoa** (batez ere ikastoletako 225 testutatik jasoak aztertuz) jasotzen aritu zen **(1984-1986): Euskararako Hiztegia** definiziozko euskal hiztegi prestatzeko. Beste zenbait ikerketa ere burutu zituzten.
- «**Bostak Bat**» taldekideekin batera, **180 bat liburu (batez ere gazteen irakurketa-liburuak) aztertzen parte hartu zuen (1993) Europa Hiztegia** prestatu zutenean.
- **Lino Akesoloren lexikoaren ikerketa (1995) egin zuen, Bostak Bat lantaldeko** lanetan bizkaieraren presentzia modernoa txertatzeko asmoz.
- **Azkueren hiztegiko hitz komunak bilketa eta azterketa ere burutu zuen (2005), Txomin Solabarrieta lankidearekin batera.**
- **Oinarrizko Hizkuntza baliabideen azterketa (2006):** 38 oinarrizko euskal iturri (euskal metodoak, haur-gaztetxoentzako hiztegi eta zerrendak...) aztertuz burututako ikerlanaren programatzailea eta arduraduna izan zen.
- **Euskalkiei buruzko ikerlanen emaitzak gizarteratzea (2006):** Bizkaiko 13 herritan egindako grabaketak laukietara eramanez konparatzean dartzan lanaren antolatzaile, koordinatzaile eta bateratzailea izan zen.
- **BOSTAK BAT taldearen datu-basea, Euskaltzaindiko Euskara Batuko lantaldeak proposatutako sarrerekin erkatu eta horien arabera jartzeko ikerlana egin du (2007-2008), 3000 HIZTEGIA** horren arabera zuzendu eta egokitzea bideratuz.
- **Euskal Aditza – Trinkoa eta laguntzailea- (Batua – Bizkaiera – Zuberera) (2005-2006).** Aditza (adibide eta guzti) hiztegi eran kontsultatze bideak ematen dituen lanaren prestatzailea, zuzentzailea eta, bertan jasotzen diren eskemen egilea izan da.

10. Idazlanak

EUSKERA Euskaltzaindiaren Agerkari ofizialean

- *Aramaionako euskearen berezitasunak, euskal idazleak eta euskeraren egoera eta etorrera*; Euskara, 17. libk. (1972) 157-167 orr.
- *Aita Lino Akesolo Olibares (1911-1991)*; Euskara, 36. libk. (1991, 3) 1189-1201 orr.
- *Euskararen ibilbidea Foru Aldundietan*; euskara, 39. libk. (1994, 1) 129-141 orr.)
- *Aita Gabirel Jauregi Uribarren* (omenaldiko liburuaren aurkezpena; Euskara, 40. zk. (1995, 2-3) 703-706 orr.
- *Pedro Pujana Agirregabiria (1915-2001)*; Euskara, 46. libk. (2001,1) 489-495 orr.
- *Euskara Araban,*

IKER –Hizkuntza gaiak

- *Euskal dialektologiaren atarian*; Iker, 2, 613-623 orr.
- *Eliz liturgia eta euskara batua*; Iker, 6 (1992) 483-494 orr.
- *Bostak Bat lantaldea*; Iker, 19 (2008) 349-353

«BOSTAK BAT» Kultur Taldean argitalpen hauetan parte hartu du

- **1983**: *Sinonimoen Hiztegia* (I). **Adorez 1.** (8.964 sarrera).
- **1986**: *Euskararako Hiztegia*. **Adorez 2.** (mota honetako lehena).
- **1988**: *Sinonimoen Hiztegia* (II). *Antonimoduna*, **Adorez 3.** (19.783 sarrera).
- **1990**: *Euskararako Hiztegia*. *Oinarritzkoa*, **Adorez 4.**
- **1991**: *Eskola Hiztegia*. *Irudiduna* (I). **Adorez 5** (haurrentzat prestatua)
- **1993**: *Europa Hiztegia*. *Eskola berrirakoa*. **Adorez 6**
- **1996**: *Diccionario 3000 Hiztegia* (I), **Adorez 7** (elebiduna)

- 1999: *Sinonimoen Hiztegia* (III), *Antonimoduna*, **Adorez 8**. (36.703 sarrera)
- 2001: *Diccionario escolar 3000 Eskola Hiztegia*. **Adorez 9** (elebiduna)
- 2002: *Diccionario 3000 Hiztegia* (II), **Adorez 7** (elebiduna; berriztatua)
- 2005: *Eskola Hiztegia*. *Irudiduna* (II). **Adorez 5** (zeharo berriztatua)
- 2006: *Euskal Aditza*. **Adorez 10** (Patxi Uribarrenek hiztegi-eran antolatua)
- 2009: **ADOREZ** hiztegiak (handia), **Adorez 11** (elebiduna, zeharo gehitua)
- 2011: **ADOREZ** hiztegiak – Motxilako hiztegia, **Adorez 12** (elebiduna)
- 2011: **ADOREZ** hiztegiak – Euskal Hiztegia, **Adorez 13** (oinarrizkoa definiziozkoa)

CD-ROM formatuan

- 1995: *Europa Hiztegia*, **Adorez 6**. (honelako euskarrian eginiko lehena).
- 1996: *Diccionario 3000 Hiztegia*, **Adorez 7** (elebiduna)
- 1999: *Sinonimoen Hiztegia*. *Antonimoduna* (III), **Adorez 8**
- 2001: *Diccionario escolar 3000 Eskola Hiztegia*, **Adorez 9** (elebiduna)

Internet-en²

- 1996-2006: *Diccionario 3000 Hiztegia*, www.euskadi.net/euskara
- 1999-2006: *Sinonimoen Hiztegia*, www.euskadi.net/euskara

Inoren liburutan argitaratutako idazlanak

- JUAN SAN MARTIN/SERAFIN BASAURI: *Hegatsaz*: Kuliska Sorta (1971); Patxi Uribarren: *gazteria bultzaka*, 293-300 orr.
- Patxi Uribarren: *Aita Santi Onaindia: gizona eta obra*; **JAKIN** 53 zk. (1989) 141-164 orr.
- JUAN LUIS GOIKOETXEA – BENGONÑA BILBAO: *Imanol Berriaturaren bizitza euskalduntzearen ezteandan 1970 – 1980*; Mendebalde Kultura Alkartea – Ateka Aztergaiak IV; Patxi Uribarren: *Euskararen eta euskaltzaleen historia bizi bezain ezaguna* (elkarrizketa), 57-92 orr.

- KLASIKOAK -1912: Miguel de Unamuno, *del sentimiento trágico de la vida*; euskaratzailea: Xabier Kintana Urriaga: *bizitzaren sendimendu tragikoa*, Bilbo (1994); berrikuslea: Frantzisko Uribarren Leturiaga

Komunikabideetan argitaratutako idazlanak

- Zenbait idazlan txiki Aramaioko TXIRRITOLA egunkarian
- Zenbait idazlan (norberaren izenean eta lankidetzan) *Egunkaria* eta *Berria* egunkarietan eta elkarrizketa bat *Mahatsondo* aldizkarian

Beste zenbait argitalpen

Gozoz

Karmeldar ikasleak euskaraz trebatzeko sortutako aldizkariaren sortzaile, zuzendari eta inprimatzailea izan zen, idazlan hauek argitaratuz:

- 1965: *-Eleixa Jaungoikoaren erria*; 1. zk. (23-26 orr.); *Iru egi* –ipuina-; 1. zk. (28-30 orr.); *-Karmengo eskapularioa*; 2. zk. (15-24 orr.).
- 1966: *-Kristau alkartasuna*; 3. zk. (37-46 orr.); *Ezkontza*; 4. zk. (13-18 orr.); *Elkar-izketa* (Lino Akesolori eliz testuei buruz); 4. zk. (I-XIII).
- 1967: *-Pakea, anaitasuna, aurreratzea*; 5. zk. (7-16 orr.); *Elkar-izketa*; 5. zk. (53-61 orr.); *Aita Lino Akeosolo'gaz* (53-57); *Joseba Arrieta'gaz*; 58-61); *Jakitekoak*; 6. zk. (43-51 orr.); *Teologi ikas-maillak Deusto'ko Unibersidadean* (43-47); *Euskal eskolak* (48-49); *Umeen antzerki-jaiak*: (50-51).
- 1968: *-Iritxi eta barri batzuk*; 5. zk. (41-64 orr.); *Euskarazaleak* (41-42); *Euskara Araban* (43-45); *Erabagi zuzen bat* –Aramaiokoa- (45-46); *Euskaldunon nortasuna* (46-48); *Zer egiten dozu euskararen alde?* (48-50); *Ama Lur* –pelikula- (50-51); *Gure euskarako eskolak* (51-52); *Gaur eguneko euskal abeslariak* (52-57); *Euskal Jakintsuen batzar bi* (60-62); *Deusto'ko unibersidadeko barri* (63-64)

KARMEL (Bibliografia osoa: 1931-2007)

Karmel 2008-3, 263. zenb.

1. Iritzi, ikerketa, dibulgazio lanak

- «Administrazioa eta euskara (1)», *Karmel* 1989-3, 46-64.
- «Administrazioa eta euskara (2)», *Karmel* 1990-2, 69-90.
- «Administrazioa euskalduntzeari buruz zenbait gogoeta», *Karmel* 1988-3, 25-27.
- «AEK Alfabetatze-Euskalduntze Koordinakundearen defentsan», *Karmel* 1989-1, 46-55.
- «Aita Aureliano Landeta Azkueta (Basauri-1887 – India-1963)», *Karmel* 2000-4, 72-77.
- «Aita Emiliano Barandiaran. Itzulpengintza», *Karmel* 2004-2, 143-175.
- «Aita Frai Bartolome Santa Teresaren "Idazlan Guztiak"», *Karmel* 2000-3, 12-25.
- «Aita Jose Luis Beobide Olivares», *Karmel* 2000-3, 26-40.
- «Amnistia, Foruak, Ikurriña eta...», *Karmel* 1976-3/4, 45-53.
- «Araba'ko Diputazioa esnatzen», *Karmel* 1976-2, 75-78.
- «Aramaio Araba ote da?», *Karmel* 1975-2, 52-57.
- «Aramaio'n euskera noiz arte?», *Karmel* 1975-1, 38-43.
- «Aramaio-ko herria burzia jasotzen», *Karmel* 1977-1, 69-73.
- «Ba ote daukagu euskaldunok euskara hutsean bizitzeko eskubiderik?», *Karmel* 1989-4, 53-62.
- «Balentin Enbeitari omenaldia Bilbon (1983.eko Maiatzaren 29an)», *Karmel* 1983-2, 53-63.
- «Baserriak eta baserritarrak», *Karmel* 1974-3, 41-48.
- «Bateginik», *Karmel* 1988-2, 27-30.
- «Bibliako testuen itzulpenak Frai Bartolomeren lanetan», *Karmel* 1999-1, 252-269.
- «Bide gurutzean norantz?», *Karmel* 1978-2, 9-11.
- «Bizkaiko jaurreriko udallerriak», *Karmel* 1983-3/4, 42-46.
- «Dei garrantzitsu bat...», *Karmel* 1976-2, 65-66.
- «EAEko euskararen legearen 25. urteurrena», *Karmel* 2007-4, 3-22.
- «Egin bideak bakeari», *Karmel* 2005-3, 46-49.

- «Egunkaria aurrera», *Karmel* 2003-1, 5-18.
- «Erljio-hiztegia», *Karmel* 1987-4, 86-90.
- «ESKOLA HIZTEGIA. Oinarrizko hiztegia», *Karmel* 2005-1, 104-113.
- «Eskola-Hiztegia. Irudiduna», *Karmel* 1991-4, 81-91.
- «Espirituzko biziera E. Steinen ikuspegiz», *Karmel* 1998-3, 135-142.
- «Europar Herrietako Oinarrizko Kristau Elkartearen III. Kongresua (Bilbon, Urriaren 8tik 11ra)», *Karmel* 1987-3, 64-72.
- «Euskal diputazioak zertan?», *Karmel* 1976-2, 21-23.
- «Euskal Herrian zehar harribitxi bila», *Karmel* 1984-1/2; 15-26.
- «Euskal Herriko euskara maixu-maistren eskola unibertsitarietan», *Karmel* 1977-2, 67-78.
- «Euskaldun baten pozak eta penak», *Karmel* 1981-3, 57-64.
- «Euskaldunok euskaraz eta kito!», *Karmel* 1986-1, 50-61.
- «Euskalduntzeari buruzko zenbait gogoeta», *Karmel* 2003-2, 3-16.
- «Euskalerrria pinu-arogan», *Karmel* 1976-1, 59-64.
- «Euskalkia eta administrazioa», *Karmel* 2002-2, 14-34.
- «Euskalkiak aztertzeko egunak heldu ote?», *Karmel* 1981-2, 53-65.
- «Euskalkiei buruzko gogoeta batzuk (bizkaiera bide berri bila)», *Karmel* 2003-3, 33-56.
- «Euskaltzaindiaren 75. urteurreneko kongresua», *Karmel* 1994-4, 112-122.
- «Euskaltzaindiaren arauen laburpena», *Karmel* 1997-1, 10-25.
- «Euskaltzaindiaren Biltzar irekia Okendon J. P. Ulibarriren omezez», *Karmel* 1975-4, 61-64.
- «Euskaltzaindiaren nazioarteko XV. biltzarra euskalgintza XXI. mendeari buruz (2001-IX-17/21)», *Karmel* 2001-4, 28-36.
- «Euskara ateka larrian ote?», *Karmel* 2000-1, 33-44.
- «Euskara Batu-Euskalkiei buruzko Eibarko Ihardunaldiak», *Karmel* 1985-1, 17-22.
- «Euskara Bilbon», *Karmel* 1991-2, 33-60.
- «Euskara diskriminatzaile ala diskriminatua?», *Karmel* 1985-3, 67-74.
- «Euskara eta Administrazaoa: gogoeta batzuk», *Karmel* 1994-1, 20-28.
- «Euskara euskaldunon hizkuntza (1)», *Karmel* 1977-3, 39-45.
- «Euskara euskaldunon hizkuntza (2)», *Karmel* 1977-4, 30-36.
- «Euskara euskaldunon hizkuntza (3)», *Karmel* 1978-1, 49-55.

- «Euskara euskaldunon hizkuntza (5)», *Karmel* 1978-4, 44-50.
- «Euskara euskaldunon hizkuntza (IV)», *Karmel* 1978-3, 77-84.
- «Euskara irakaskuntzan», *Karmel* 1979-1, 47-52.
- «Euskara, euskaldunon hizkuntza», *Karmel* 1979-2, 40-51.
- «Euskara, euskaldunon hizkuntza», *Karmel* 1979-3, 45-52.
- «Euskara, euskaldunon hizkuntza: “Euskal Herrian Euskaraz” Elkar-teen aurkezpena», *Karmel* 1979-4, 69-75.
- «Euskara, euskaldunon hizkuntza: “Euskara batuari buruzko filosofia”», *Karmel* 1980-1, 41-53.
- «Euskara, euskaldunon hizkuntza: Adineko pertsonen euskaldun-tzeari buruz zenbait jakingarri», *Karmel* 1980-4, 73-80.
- «Euskara, euskaldunon hizkuntza: Euskara eta alderdi politikoak», *Karmel* 1980-2, 63-75.
- «Euskara, euskaldunon hizkuntza: Ingurutako gertaera batzu azter-tzen», *Karmel* 1981-1, 81-93.
- «Euskara, euskaldunon hizkuntza: Zenbait euskal irakasle Israele-ra», *Karmel* 1980-3, 65-74.
- «Euskararako Hiztegia», *Karmel* 1986-3, 34-44.
- «Euskararako Hiztegia», *Karmel* 1987-1, 100-104.
- «Euskararako Hiztegia. Oinarritzkoa», *Karmel* 1991-1, 71-79.
- «Euskararen erabilpena arauzkotzeko oinarritzko legea. Urtebetea-ren buruan zer?», *Karmel* 1983-3/4, 73-86.
- «Euskararen pozak eta penak», *Karmel* 2003-4, 37-54.
- «Euskararen Unibertsoari buruzko jardunaldiak (Donostia: 1997-III-7/8)», *Karmel* 1997-1, 93-104.
- «Extradizioei buruz zenbait gogoeta», *Karmel* 1984-3/4, 59-68.
- «Gabirel Jauregi uribarren idazlearen mendeurrena (eginiko ome-naldi ezberdinak)», *Karmel* 1995-3, 95-100.
- «Garizuma ez badugu ere, gogoeta garaia», *Karmel* 1994-3, 8-22.
- «Gazteak eta gabonak», *Karmel* 1982-2/3/4, 27-35.
- «Gazteak eta gaurko gizartea», *Karmel* 1982-1, 21-30.
- «Giza eskubideen aldeko burruka (Nazio Batuen Elkargoaren 40gn. urtea)», *Karmel* 1985-4, 52-60.
- «Gizon langile bateri azken-agurra», *Karmel* 1975-3, 54-55.
- «Hitz elkartuen osaketa eta idazkera», *Karmel* 1992-4, 49-56.

- «Hizkuntz eskubideen deklarazio unibertsala», *Karmel* 1998-2, 52-75.
- «Hiztegia 3000», *Karmel* 1995-4, 46-51.
- «Homiliak», *Karmel* 1994-1, 82-85.
- «Ikastolek antolatutako symposiuma eta Korrika. Bi egintza garrantzitsu», *Karmel* 1987-2, 33-41.
- «Irakaskuntza ote euskararen salbamena?», *Karmel* 1982-2/3/4, 49-67.
- «Irakasle kaleratuak hamar urte luze unibertsitateko atean euskal unibertsitatea eskatzen», *Karmel* 2002-2, 63-68.
- «Iruzur historiko bat», *Karmel* 2005-3, 56-77.
- «Itzulpenari buruzko nazioarleko lehen ihardunaldiak, Bartzelonako Unibertsitate autonomoan Karmel 1992-IV-6/10», *Karmel* 1992-2, 17-24.
- «Jaialdi berezi bat», *Karmel* 1975-4, 58-60.
- «Jakintza bideetatik», *Karmel* 1974-4, 40-45.
- «Korrika... Noiz arte?», *Karmel* 1993-2, 34-47.
- «“Korrika” gogoeta bide», *Karmel* 2001-2, 38-45.
- «Kukuak jotzean diruak aldean», *Karmel* 1975-3, 46-52.
- «Lisieux-ko Teresa “Jainkoaren txiroa”», *Karmel* 1996-3/4, 143-164.
- «Lore jokoak Aramaion», *Karmel* 1999-4, 68-88.
- «Luis Baraiazarra Txertudi idazle meñakarrak jaso zuen Bilboko liburu azokaren 2006ko “Urrezko luma”», *Karmel* 2006-3, 12-36.
- «Mintzagaia eta galdegaia», *Karmel* 1986-4, 37-54.
- «Noemi Shtuler israeldar irakaslearekin elkarrizketa», *Karmel* 1980-4, 81-85.
- «Noiz izango ote euskararen txanda?», *Karmel* 1987-4, 32-40.
- «Nola joka Euskal Herria euskalduntzeko?», *Karmel* 1982-1, 59-68.
- «Odon de Apraiz euskal idazlearen omenaldia», *Karmel* 1977-1, 82-86.
- «Pedro Pujana Agirregabiria (Oletan jaiot. 1915-VI-28 – Begoñan hil: 2001-II-4)», *Karmel* 2001-2, 3-21.
- «Pedro Pujana Agirregabiria Bilboko liburu-azokaren “Urrezko luma”, 2000-VI-7», *Karmel* 2000-4, 24-36.
- «Santutxuko Euskal Eskola 25 une lanean», *Karmel* 1991-1, 52-56.
- «Sinonimoen hiztegia – antonimoduna (Adorez-8)», *Karmel* 1999-3, 110-115.
- «Toponimia [Aramaion]», *Karmel* 1995-1/2, 277-323.

- «Torturarik ez, inoiz eta inon», *Karmel* 2006-1, 71-81.
- «Txoria bazina zer egingo zenuke?», *Karmel* 1983-2, 17-23.
- «UEMA-udalerrri euskaldunen mankomunitatea (EUMAeguna Aramaion maiatzaren 5ean)», *Karmel* 1996-2, 31-41.
- «Unibertsitateko arazo luzea», *Karmel* 1993-1, 105-114.
- «Urkiolako parke naturala», *Karmel* 1997-4, 85-103.
- «Urrats berri bat», *Karmel* 1977-1, 3-4.
- «XVIII. gogoeta astea oharrizen euskara hutsean. Fedea, sinisgarria eta bizigarria da», *Karmel* 2002-3, 75-91.
- «Zenbait gazteren eritziak», *Karmel* 1992-3, 23-41.
- «“Bostak Bat” lantaldea 25 urte euskararen alde lanean euskal lexikologia aztertzen», *Karmel* 2088-1, 3-17.
- «Sabin Salaberri Urzelai (pertsonea, bizitza, lana)», *Karmel* 2008-2, 121-141.
- «Euskara-gaztelania. Gaztelania euskara. Adorez Hiztegiak», *Karmel* 2009-4, 87-104.
- «Gazteak, Aisialdia eta Euskara (Euskaltzaindiko Jagon Sailaren Jardunaldiak)», *Karmel*, 2010-4, 21-37.

2. Itzultze-euskaratze lanak:

- Ik. EGIDO LOPEZ, Teófanos, «Gurutzeko Joan Donearen biografia laburra», *Karmel* 1990-3/4, 155-166. Euskaratzailea: Uribarren Leturiaga, Patxi.
- Ik. GONZALEZ, Arantza, «Edith Steinen pentsamendu filosofikoa», *Karmel* 1998-4, 38-48 (Itzult.: Patxi Uribarren).
- Ik. IBARMIA, Patxi, «Eliza nire ama maite dut», *Karmel* 1996-3/4, 111-114 (Itzult.: Patxi Uribarren).
- Ik. IMHOF, Paul, «Loiolako Inazio (1491-1556), kronika biografikoa», *Karmel* 1990-3/4, 167-177. Euskaratzailea: Uribarren Leturiaga, Patxi.
- Ik. MARCUELLO NAVARRO, Vicente, «Loiolako Inazioren nortasuna», *Karmel* 1990-3/4, 223-230. Euskaratzailea: Uribarren Leturiaga, Patxi.
- Ik. PACHO, Eulogio, «Gurutzeko Joan Donea eta bere idazlanak», *Karmel* 1990-3/4, 131-146. Euskaratzailea: Uribarren Leturiaga, Patxi.
- Ik. PLAZAOLA ARTOLA, Juan, «Inazio Donearen ikonografia Euskadin», *Karmel* 1990-3/4, 351-366. Euskaratzailea: Uribarren Leturiaga, Patxi.

- Ik. UNZUETA ETXEBERRIA, Antonio, «Euskarazko atalak Arantzazuko Andra Mariari buruzko liburu ezezagun batetan», *Karmel* 1993-1, 3-14. Euskaratzailea: Uribarren Leturiaga, Patxi.
- Ik. ZUAZUA, Damaso, «Santa Teresa Jesus Haurrarena misioen zaindარი», *Karmel* 1996-3/4, 129-141 (Itzult.: Patxi Uribarren).
- Ik. UNZUETA ETXEBERRIA, Antonio, «Frai Juan de Zumarraga», *Karmel* 1992-4, 14-32. Euskaratzailea: Uribarren Leturiaga, Patxi.

3. Lankidetzan eginiko lanak:

- Ik. URKIZA TXAKARTEGI, Julen - URIBARREN LETURIAGA, Patxi, «Margarita Maria López de Maturanana. Bilboko Santiago katedralean lehenengo beatifikazioa», *Karmel* 2006-4, 102-121.
- Ik. URIBARREN LETURIAGA, Patxi - AULESTIA, Gotzon, «Gotzon Aulestia (1940-2003)», *Karmel* 2003-2, 36-47.
- Ik. URKIZA TXAKARTEGI, Julen - URIBARREN LETURIAGA, Patxi, «Aita Eliseo (Sebastian Lejarza Gorostiza, 1919-2006) (Kultur ekintzailea)», *Karmel* 2007-1, 12-23.
- Ik. URKIZA TXAKARTEGI, Julen - URIBARREN LETURIAGA, Patxi, «Karmel Mendia eta Karmeldarrak, Erregelaren 8. mendean», *Karmel* 2007-3, 46-82.
- Ik. URKIZA TXAKARTEGI, Julen - URIBARREN LETURIAGA, Patxi, «Aita Juan Bizente Zengotita-Bengoa (1862-1943). Bere heriotzearen 50. urteurrenean», *Karmel* 1993-4, 70-78.
- Ik. URKIZA TXAKARTEGI, Julen - URIBARREN, Patxi - ARRIZABALAGA, J. M^a, «Edith Stein-en kronologia», *Karmel* 1998-3, 6-13.
- Ik. URKIZA TXAKARTEGI, Julen - URIBARREN, Patxi, «Edith Stein: Auschwitz-etik altaretara. Kanonizazioaren kronika», *Karmel* 1998-4, 75-102.
- Ik. URKIZA TXAKARTEGI, Julen - URIBARREN, Patxi, «Edith Steinen testamentua», *Karmel* 1998-3, 130-134.
- Ik. URKIZA TXAKARTEGI, Julen - URIBARREN, Patxi, «Euskara euskaldunon hizkuntza nazionala», *Karmel* 2001-3, 3-27.
- Ik. URKIZA TXAKARTEGI, Julen - URIBARREN, Patxi, «Frai Bartolomeren Euscal-errijetaco olgueeta... liburuaren argitaraldien nondik norakoa», *Karmel* 1998-2, 91-101.

- Ik. URKIZA TXAKARTEGI, Julen – URIBARREN, Patxi, «Gabirel Jauregiren bizi», *Karmel* 1995-1/2, 71-104.
- Ik. URKIZA TXAKARTEGI, Julen – URIBARREN, Patxi, «Orain dala 50 urte Euskal Herrian Karmengo eskapularioaren 700. mendeurrena ospatzen», *Karmel* 2001-2, 77-92.
- Ik. URKIZA TXAKARTEGI, Julen – URIBARREN, Patxi, «Santa Teresaren ezagutza eta eragina», *Karmel* 1997-3, 88-119.

KARMEL SORTAN: (itzultzaile-euskaratzailea)

- URKIZA TXAKARTEGI, Julen, *Karmeldarrak Markinan (1691-1991) Historia eta agiriak*. (1992) 497 orr. Euskaratzailea: Patxi Uribarren
- UNZUETA, ANTONIO, Fr. Jose Jesus-Mariarena (Jose Arakistin, 1700-1764) IDAZLANAK, *Karmel* Sorta, 10 (1997) 231-333; euskaratzailea: Patxi Uribarren.
- TERESA LISIEUXkoa, *Idazlan guztiak*, *Karmel* Sorta, 8 (1996); Patxi Uribarrenek itzuliak: *Azken elkarrizketak* (879-1067 orr.); baita *Aurkezpena* eta *Hitzaurrea* ere, 11-18. orr.